

Arrangörshandledning

Öppna arbetsplatsen – seminarier

Öppna arbetsplatsen är en seminarierie framtagen av TCOs strategigrupp för mångfaldsfrågor i samarbete med Sensus studieförbund.

Målgrupp och sammanhang

Målgrupp är i första hand förtroendevalda i TCO-förbunden, men också medlemmar och personal är välkomna.

De tre seminarierna, övergripande

Tanken med de tre seminarierna är att gå från det teoretiska ramverket till praktiskt arbete i fackförbunden/på arbetsplatsnivå och vidare till lokalt samhällsengagemang.

1. Facket och mänskliga rättigheter i arbetslivet
(teori, förstå ramverket och kopplingen till fackligt arbete)
2. Strategier på din arbetsplats
(vad vi gör/skulle kunna göra i vårt förbund, på arbetsplatsnivå)
3. Hur kan vi engagera oss lokalt för ett öppet samhälle och arbetsliv?
(inleds med en uppföljning av vad som hänt i klubben/på arbetsplatsen sedan sist.
Därefter följer ett pass med exempel på praktiskt arbete följt av diskussion kring frågeställningarna:
  - a. Vad kan vi förmå arbetsgivaren att göra?
  - b. Vad kan vi göra genom regionen?
  - c. Vad kan vi göra själva?)

Ambitionen är att alla tre seminarierna ska ha en tydlig koppling till konkret och praktisk verksamhet. Förslagsvis genomförs de första två seminarierna tidsmässigt nära varandra (inom ca 4-6 veckor). Därefter förflyter lite längre tid (minst 6 veckor) innan det sista seminariet genomförs, för att ge tid till eget arbete mellan seminarierna.

Körschema seminarium nr 1:

Facket och mänskliga rättigheter i arbetslivet

Möblering i öar, 4-6 personer per bord.

Inledning

Ca 10 min

Presentation av deltagare och seminariets innehåll.

Första delen

Ca 45 min

Kunskapsinhämtning: en föreläsning av expert inom området mänskliga rättigheter. Föreläsningen ska ge grunderna men också koppla tydligt till fackens roll.

Föreläsare: kommer att upphandlas från TCO. Kontakta Anette Sjödin för vidare information.

Avbrott

Ca 10 min

Lättlunch/fika/annat hämtas. Seminariet fortsätter, samtidigt som förtäringen intas vid borden.

Andra delen

Ca 45 min

Praktisk tillämpning för att fördjupa förståelsen av hur mänskliga rättigheter och fackligt arbete hänger ihop. Arbeta gruppvis, med rättighetsramen som utgångspunkt. Uppgiften fokuserar på att hitta exempel på fackliga aktiviteter som görs redan idag och som kan

kopplas till MR-området. Därefter diskuteras gruppernas tankar kring dessa.

Beskrivning av övning – se bilaga.

Avslutning

Ca 10 min

Reflektion om vad deltagarna tar med sig och vad som kan användas i den egna verksamheten.

Presentation av seminarium nr 2.

Körschema seminarium nr 2:

Strategier på din arbetsplats

Utgångspunkten är att inspirera till eget strategiskt mångfaldsarbete genom att visa exempel på vad som redan görs, samt att tänka framåt om vad som skulle kunna göras på den egna arbetsplatsen.

Möblering i öar, 4-6 personer per bord.

Inledning

Ca 10 min

Presentation av deltagare och seminariets innehåll.

Första delen

Ca 40 min: (2 inspel à 10 min + 10 min för samtal i bikupa/storgrupp efter varje inspel)

Inspirationspass med fokus på vad som görs/har gjorts på arbetsplatser med koppling till facket: "Så kan vi göra på arbetsplatsnivå". Det kan handla om såväl stora som små arbetsplatser (exempel från tidigare genomförande: uppförandekod på FTF Länsförsäkringar och Vision Göteborgs arbete med kollektivavtalet gentemot Göteborgs stad)

Exemplen hämtas om möjligt från regionala/lokala sammanhang och är därför olika personer beroende på var i landet, och med vilken avsändare, som seminariet genomförs.

Avbrott

Ca 10 min

Lättlunch/fika/annat hämtas. Seminariet fortsätter, samtidigt som förtäringen intas vid borden.

Andra delen

Ca 50 min

Praktiskt arbete i syfte att formulera aktiviteter som ska genomföras på arbetsplatsen. Passet inleds med en genomgång av hjälpmedel och stöd som finns att få i respektive fackförbund (ex. Unionens checklistor, Fackförbundet STs normkreativa workshop, Visions engagemangskiosk, Teaterförbundets mångfaldscheck).

Därefter genomförs ett grupparbete med målet att formulera tre konkreta åtgärder/aktiviteter i en enkel handlingsplan.

Avslutning

Ca 10 min

Presentation av någon/några av de aktiviteter som skrivits in i handlingsplanerna, samt reflektion om vad deltagarna tar med sig från seminariet.

Presentation av seminarium nr 3.

Körschema seminarium nr 3:**Hur kan vi engagera oss lokalt för ett öppet samhälle och arbetsliv?**

Möblering i öar, 4- 6 personer per bord.

Inledning

Ca 10 min

Presentation av deltagare och seminariets innehåll.

Första delen

Ca 30 min

Uppföljning av samtal och handlingsplan som togs fram på förra seminariet.

Frågor som stöd för samtalet – se bilaga.

Avbrott

Ca 10 min

Lättlunch/fika/annat hämtas. Seminariet fortsätter, samtidigt som förtäringen intas vid borden.

Andra delen

Ca 40 min: (2 inspel à 10 min + 10 min för samtal i bikupa/storgrupp efter varje inspel + diskussion om vad vi själva vill göra)

Inspirationsexempel om lokalt samhällsengagemang utgör utgångspunkt för samtalet (exempel från tidigare genomförande: Vidga normen – Unionen region Stockholm, Fackligt center för papperslösa).

Därefter handlar samtalet om vilka behov vi känner till, på vilket sätt vi kan arbeta/påverka och vilket som är vårt nästa steg:

- a. Vad kan vi förmå arbetsgivaren att göra?
- b. Vad kan vi göra genom regionen?
- c. Vad kan vi göra själva?

Förslag på metod för samtalet – se bilaga.

Avslutning

Ca 20 min

Presentation/summering av några av de nästa steg som diskuterats, reflektion om vad deltagarna tar med sig från seminarieserien och idéer och tips inför framtiden.

Grupparbete under seminarium nr 1

Facket och mänskliga rättigheter

Tid cirka 45 min.

Syftet är att fördjupa förståelsen av hur mänskliga rättigheter och fackligt arbete hänger ihop. Arbetet sker gruppvis, med "Rättighetsramen" som utgångspunkt. Uppgiften är att hitta exempel på fackliga aktiviteter som görs redan idag och som kan kopplas till området mänskliga rättigheter, samt att gemensamt reflektera kring det som framkommer i smågruppsdiskussionerna.

Material

- Post it-lappar (gärna två olika färger)
- Pennor
- Förenklad lista över mänskliga rättigheter, som finns för utskrift längre fram i detta dokumentalternativt dela ut FN:s broschyr om mänskliga rättigheter och som finns för nedladdning här:
<http://www.fn.se/PageFiles/7177/Allmanforklaringomdemanskligarattigheterna.pdf>
- Tillgång till skrivtavla eller blädderblock för uppsättning av post it-lappar

Genomförande

Dela in deltagarna i grupper, antingen så som de redan är placerade runt borden, eller i nya konstellationer. Obs: om seminariet genomförs över lunch, görs indelningen *innan* deltagarna hämtar sin mat.

Dela ut listan med de mänskliga rättigheterna (alternativt FN:s broschyr), samt post it-lappar och pennor.

Skriv ordet "Rättighetsram" på skrivtavlan (alt på blädderblocksblad) och rita en stor ram.

Uppgift för smågrupperna är nu att gå igenom alla rättigheter och fundera över kopplingen till det egna arbetet.

Huvudfrågor är:

1. Vilka mänskliga rättigheter har en koppling till det fackliga arbetet? Det kan handla om rättigheter som deltagarna direkt eller indirekt arbetar med i sin vardag (som exempelvis rätten att inte diskrimineras), men också om rättigheter som skyddar och möjliggör det fackliga arbetet (som föreningsfrihet).

2. På vilket sätt bidrar vi till förverkligandet av rättigheterna? Här handlar det om att beskriva konkreta aktiviteter som redan görs och som bidrar till att uppfylla en specifik rättighet.

Börja med de rättigheter där det är enklast att hitta kopplingen. Skriv ner varje relevant rättighet på en egen post it-lapp. Använd ytterligare post it-lappar (gärna i annan färg) för att beskriva *varför* den aktuella rättigheten är relevant ur ett fackligt perspektiv och – där så är möjligt – vilka konkreta aktiviteter som genomförs redan idag och som bidrar till att uppfylla rättigheten. Placera sedan alla lappar med valda rättigheter innanför den ritade ramen på tavlan. Flera grupper kommer sannolikt att välja samma rättigheter. Placera gärna dessa lappar bredvid/ovanpå varandra, så att varje rättighet får sin egen plats på tavlan. Placera lapparna med motivering och med konkreta exempel intill respektive rättighet.

Genomgång i storgrupp. Gå i tur och ordning igenom alla rättigheter som står på post it-lapparna på tavlan och låt grupperna motivera varför de valt just den rättigheten och vilka aktiviteter som bidrar till uppfyllandet av dem. Sammanfatta det som sägs i en lista på tavlan/blädderblock.

Gemensam reflektion. Avsluta med en gemensam reflektion, gärna utifrån följande frågeställningar:

- Var det lätt eller svårt att hitta kopplingar?
- Fick du några nya perspektiv på ditt arbete?
- Har det betydelse för det fackliga arbetet om kopplingen till mänskliga rättigheter är tydlig? Hur och varför, i så fall?

Förenklad lista över de mänskliga rättigheterna

Rätten till:

Liv, frihet och personlig säkerhet	Lämna sitt land
Frihet från slaveri	Återvända till sitt land
Frihet från tortyr	Söka och få skydd mot förföljelse
Att erkännas som en person i lagens mening	Inte diskrimineras (kön, etnicitet, funktionshinder)
Familjeliv och privatliv	Nationalitet
Likhet inför lagen	Bilda familj
Rättvis rättegång	Äga egendom
Tankefrihet	Arbete
Religionsfrihet	Försörjning
Åsiktsfrihet	Vila, fritid och semester
Yttrandefrihet	Bostad
Mötesfrihet	Hälsa
Föreningsfrihet	Utbildning
Rösträtt	Ta del av kultur
Förflytta sig fritt inom en stat	Ta del av vetenskapliga framsteg

Läs mer i FN:s broschyr om de mänskliga rättigheterna:

<http://www.fn.se/PageFiles/7177/Allmanforklaringomdemanskligarattigheterna.pdf>

Grupparbete under seminarium nr 2

Handlingsplan och brev till mig själv

Tid cirka 50 min.

Målet är att formulera tre konkreta aktiviteter som ska genomföras på den egna arbetsplatsen (alternativt – om det är mer relevant – i det egna fackförbundet).

Avsluta gärna med att använda metoden ”Brev till mig själv”, där deltagarna formulerar någon/några aktiviteter som hen ska göra, utifrån ett personligt perspektiv.

Material

- Underlag för handlingsplan, som finns för utskrift längre fram i detta dokument (obs: det behövs ett papper för varje aktivitet, det vill säga minst tre papper per arbetsplats)
- Tomma anteckningspapper
- Pennor
- Papper och kuvert för ”Brev till mig själv”
- Tillgång till skrivtavla eller blädderblocksblad för gemensam summering

Genomförande – handlingsplan

Dela in deltagarna i grupper. Obs: om seminariet genomförs över lunch, görs indelningen *innan* deltagarna hämtar sin mat. När flera personer från samma arbetsplats (i andra hand samma fackförbund) är närvarande, placeras de i samma grupp och arbetar fram en gemensam handlingsplan.

Dela ut pennor, tomma anteckningspapper att skissa idéer på under diskussionen samt underlag där den färdiga handlingsplanen ska skrivas ner (ett underlag per aktivitet, det vill säga minst tre papper per arbetsplats/fackförbund).

Uppgift för smågrupperna är att göra en handlingsplan för respektive arbetsplats, alternativt för varje fackförbund. Om representanter för fler än en arbetsplats/fackförbund finns i samma grupp, hjälps hela gruppen inledningsvis åt att diskutera möjliga aktiviteter i allas handlingsplan, innan var och en ansvarar för att skriva ner aktiviteter för den egna arbetsplatsen (eller det egna förbundet).

Det övergripande målet är att formulera **aktiviteter som bidrar i det strategiska mångfaldsarbetet på arbetsplatsen**. Var tydlig med att även små steg räknas. Aktiviteterna behöver inte vara omfattande! Uppmana gärna grupperna att tänka både på kort och lång sikt. Skriv gärna tre kolumner på tavlan som stöd:

Det här kan jag/vi göra

- Inom tre veckor
- Inom sex månader
- På lång sikt

I första skedet skissas idéer till aktiviteter på de tomma anteckningspapperen. Vänta med att skriva något i den färdiga handlingsplanen tills efter nästa moment.

Inspiration i storgrupp. Avbryt gruppdiskussionen efter en stunds samtal, för att inspirera och sprida goda idéer mellan grupperna. På tavlan/blädderblock skrivs förslag på aktiviteter som diskuterats. Använd kolumnerna för ”inom tre veckor, inom sex månader, på lång sikt”.

Ge därefter tid till smågrupperna att färdigformulera sina handlingsplaner.

Varje arbetsplats/fackförbund ansvarar för sin egen handlingsplan. Gemensam uppföljning av arbetet kommer att ske på det tredje seminariet.

Gemensam reflektion. Avsluta med en gemensam reflektion, gärna utifrån följande frågeställningar:

- Var det lätt eller svårt att hitta aktiviteter?
- Vilka framgångsfaktorer och hinder kan du/ni se för att arbetet ska lyckas?
- Vad kan ni göra för att stärka framgångsfaktorerna och undanröja hindren?

Genomförande – brev till mig själv

Om tid finns kan det vara bra att komplettera den gemensamma handlingsplanen med ett ”brev till mig själv”. I brevet utgår var och en från det som hen själv kan göra. Genom att brevet postas av arrangören under tidsperioden mellan andra och tredje seminariet, utgör det en påminnelse för att hålla frågorna vid liv även mellan seminarierna.

Dela ut papper och kuvert till var och en. Deltagarnas uppgift är att skriva några rader – det behöver inte vara långt – om **aktiviteter som hen personligen avser att genomföra** under tidsperioden mellan andra och tredje seminariet. Därefter lägger var och en sitt brev i kuvertet, skriver på namn och adress, förseglar kuvertet och ger det till arrangören. Arrangören ansvarar för att posta breven till deltagarna cirka tre veckor innan det tredje seminariet (eller annan tid som anses lämplig beroende på förutsättningarna).

Handlingsplan för strategiskt mångfaldsarbete

(Använd ett papper per aktivitet. Skriv på baksidan om mer utrymme behövs.)

Datum:

Upprättad av (namn):

Gäller för arb.plats/org):

Aktivitet (rubrik)

---

a) Beskrivning av åtgärden/aktiviteten (inkl syfte och mål):

b) Ansvarig:

c) Genomförs av:

d) Tider (uppföljning/avstämning, slutförd):

e) Anm/förutsättningar:

Gruppsamtal under seminarium nr 3

Del 1. Uppföljning av samtal och handlingsplan som togs fram under förra seminariet

Tid cirka 30 min.

Syftet är att följa upp vad som hänt sedan sist, då deltagarna formulerade konkreta handlingsplaner för sitt strategiska mångfaldsarbete. Både framgångar och hinder lyfts, med ambitionen att både ge inspiration av framgångar och stöd i att undanröja hinder.

Material

- Tillgång till skrivtavla eller blädderblocksblad för gemensam summering

Genomförande

Utgå från de grupper som finns runt borden.

Uppgift för smågrupperna är att tillsammans föra ett samtal (10-15 min) om både framgångar och hinder i relation till den handlingsplan som formulerades under förra seminariet och att utifrån samtalet hitta två exempel:

- Beskriv ett framgångsrikt exempel; en aktivitet som genomförts eller initierats enligt plan (och som kan inspirera andra)
- Beskriv en aktivitet som inte gått som det var tänkt (om det finns någon sådan) och vilka problem som uppstått

Gemensam reflektion och feedback i storgrupp. Skriv två rubriker på tavlan: "Framgångar" respektive "Hinder". Låt alla grupper presentera sina två exempel och skriv stödord på tavlan under respektive rubrik. Låt deltagarna ge feedback på det som sägs – försök särskilt att ge utrymme för konstruktiv feedback och tips i syfte att undanröja det som upplevs som hinder.

Del 2. Lokalt samhällsengagemang

Total tid, inklusive inspirationsexempel, cirka 40 min.

Syftet är att, utifrån de inledande inspirationsexemplen om lokalt samhällsengagemang, samtala om vilka behov vi känner till och på vilket sätt vi kan arbeta/påverka. Vilket är vårt nästa steg?

Material

- Tillgång till skrivtavla eller blädderblocksblad för gemensam summering

Genomförande

Ge 10 minuters utrymme vardera för presentation av två – gärna lokalt valda – inspirationsexempel. Avsluta varje presentation med att ge utrymme för frågor och kommenterar från deltagarna. Räkna med totalt ca 25 minuter för presentationer och följdfrågor.

Därefter är det dags att flytta fokus från andras arbete till eget praktiskt arbete. Vilka behov ser vi och vad kan vi själva göra?

Utgå från de grupper som finns runt borden.

Varvat i smågrupper och storgrupp, samtalar deltagarna om vilka behov av samhällsengagemang som vi känner till, på vilket sätt vi kan arbeta/påverka och vilket som är vårt nästa steg.

1. Behov

Inled samtalet med att reflektera över behov. Vilka behov av samhällsengagemang ser vi i vår omgivning? Börja med en allmän idéstorm, utan att tänka på vem eller vilka som har ett särskilt ansvar. Fundera inte heller på hur svårt eller lätt det skulle vara att åtgärda behovet. Låt deltagarna först reflektera i bikupor och lyft därefter diskussionen i storgrupp. Skriv de förslag som kommer upp på tavlan, utan att förslagen recenserar.

2. Åtgärder och aktörer

Nästa steg är att titta på vem eller vilka som har mandat och möjlighet att möta de behov som finns. Sannolikt finns det en del behov som kräver åtgärder utanför vår kontroll. Dessa lämnas därhän, så att samtalet istället fokuseras på behov och åtgärder som kan genomföras av följande aktörer (skriv aktörerna som rubriker på tavlan): arbetsgivare, fackförbunden på regionnivå och vi själva.

Titta igen på listan över behov och initiera en kort bikupediskussion utifrån följande frågor:

- a. Vad kan vi förmå arbetsgivaren att göra?
- b. Vad kan vi göra genom regionen?
- c. Vad kan vi göra själva?

Lyft därefter diskussionen i storgrupp och anteckna på tavlan, under respektive aktör.

3. Nästa steg

Avsluta samtalet med att gemensamt formulera ett eller flera möjliga ”nästa steg”. Var så konkret som möjligt! En rimlig ambitionsnivå – med den korta tid som står till buds – är att formulera en tipslista, som var och en kan arbeta vidare med. Uppmuntra deltagarna till att komma överens om datum för ett uppföljningsmöte (gruppvis utifrån intresse och möjlighet), där frågorna kan diskuteras mer fördjupat.